

„Ez már személyi kultuszra emlékeztet”

MÚLTKÉP Felelős beosztásban lévő politikusok még soha nem beszéltek ennyi hülyeséget a történelemlről – állítja Csunderlik Péter történész.

CZENE GÁBOR

Korábban aprókos munkával a szabadgondolkodó Galilei Kör történetét dolgozta fel. Mostani könyve idetlan mennyiségű forrás felhasználásával mutatja be, hogyan jelent meg a Tanácskörtársaság a Horthy-korszak visszaemlékezésében és pamfletjeiben. Adódik a kérdés: ön mazochista?

Elismerem, hogy ehhez tényleg szükség van némi mazochizmusra. Be kell vallanom azt is, hogy szívesen nézek B vagy akár ZS kategóriás akciófilmeket. Valószínűleg szívesen néznék. Márpedig azok a filmek, amelyek a két világháború között a Tanácskörtársasággal foglalkoztak, túlyosságúak ezeknek a filmeknek a szemmel láthatóan. De a saját szíveskedésükön kívül is fontosnak tartottam megírni a könyvet: eleget láttam, hogy amikor a Tanácskörtársaság emlékeztetőit találunk, mindig ugyanazt a négy szerzőt vesszük elő a Horthy-korszakból. Közülük Turmay Cécile Bujdosó könyvét, amit sokan, sajnálatos módon, még ma is hiteles naplónak olvasnak. Holott jóval másodkézből szerzett téves információkon és kitaláción alapul.

Összesen 174 témába vágó kislevelet tartott fel, ebből havonta részleteket is elemzett. Látnak, az egyiket elhozta magával az a cím, hogy A Lenin-fűvészes munkái.

A füzeteit 1920-ban adták ki, egy 12 darabos illó sorozat részeként jelent meg. Szerzőként csak annyit szerepel a borítón, hogy „egy szemtanú”. A szöveghöz után kérdőül, hogy bírák is az illető, véletlenül sem lehetett szemtanúja az általa leírt, elábrándult eseményeknek. Szó szerinti dialógusokat kiadó olyan helyszínekről, ahol egész határozottan nem volt jelen. Legvácskosabbak azok a szerzők, akik úgy mondják, hogy voltak a kommunán idején, mégis pontosan tudták, hogy a népbiztosok mit tettek a Szovjetunióban.

Mindvégig témába vágó mű emyire súlyos lenne?

A kevés kivétel közé tartozik Kóbor Tamás író, aki próbált megírni lenni a Tanácskörtársaság iránt, és bírálta a kommunai előtti felelősségváltást rendezett. A visszaemlékezések túlyosságúak azonban nem túlságosan tárgyilagosak. Az első csoportba tartoznak a piaci alapon kiadott tipikus ponyvák, pél-

CZUNDERLIK PÉTER

1985-ben született Esztergomban. 2009-ben végzett a Mathias Corvinus Collegium modern kori történelem/ Közép-Európa-tudományok szakán, 2010-ben pedig az ELTE bölcsészkar történelem-levelet szakán. 2016-ban megvédte Disszertációját a Galilei Kör történetéről. 2015-től a Politikaför-
tényei Intézet kutatója (jelentő tudományos munkássága). 2017-től az ELTE oktatója.

A mai emlékeztetőpolitika sokkal központsítotabb, mint a Horthy-korszakban volt

dáni azok a füzeteik, amelyekről az előbb beszéltem. Kevés körök van a valóságban, a véres és rettenetes történetek talán az egyedül azt a célt szolgálta, hogy minél nagyobb példányszámban véve terjedjenek. A második csoportot baloldali szerzők alkotják, akik a kommunán bukása után nem emigráltak, és önfelmentő emlékiratokban igyekeztek elhatárolódni a Tanácskörtársaságtól. A harmadik, legnépesebb csoportot a jobboldali mondiák teszik ki. Szerzőik mindent elkövettek, hogy diszkreditálják, ellehetlenítsék a baloldalt. Olykor a Tanácskörtársaság tényleges irányítóját, Kun Béla és a kommunistákat kevésebbé támasztják, mint a valódi politikai ellenfeleket tekintett – mert Magyarországon maradt – szocializmusra vezetőket, liberális képviselőket. Próbálták összemenni őket a kommunistákkal. „Vörös hátrajáró” írták, és azaz rágották, hogy visszavet a bősévesítés, ha nem a jobboldal marad hatalmon. Erre rákötötték az antiszemitizmus érzékelését, ami „zsidó rémuralomként” jellemezte a Tanácskörtársaságot, mivel a népbiztosok több mint 60 százaléka zsidó származású volt.

Akik egyébként – ahogyan írta – nem tartották zsidónak magukat.

Ateista, internacionalista emberek voltak, nem rendelkeztek semmiféle zsidó identitással. Kun Béla kiírta, hogy „zsidó voltam, kommunista lettem”. A neológ, ortodox és cionista szerzők is rendre azt hangsúlyozták, hogy a kommunizmus nem szabad a zsidósággal azonosítani. Ezzel együtt magyarságot érdemel, hogy akkor mégis miért voltak ilyen nagy arányban zsidó származásúak a Tanácskörtársaság vezetői között. Az emancipáció törvényesleg megvalósult ugyan, a mindennapi életben azonban állandóan érzékelhető volt a megkülönböztetés. Azok, akik részt vállaltak a kommunizmusban, úgy gondolták, hogy – ha már egyszer asszimiláció törekvések nem jártak sikerrel – megpróbálnak felépíteni egy olyan világot, ahol nem számít, ki és honnan jött, mi a származása.

Könyvből az derül ki, hogy a politikai ellenfél diszkreditálásának eszköze volt a múlt átírása is.

A jobboldal elhallgatja, hogy a Tanácskörtársaság kezdetben igen népszerű volt. Elhallgatja azt is, hogy nem Horthy Nemzeti Had-

NAMÍTÁS

Csunderlik Péter szerint a jobboldal elhallgatja, hogy a Tanácskörtársaság kezdetben igen népszerű volt. A kommunai szociálpolitikai és kultúrpolitikai elvmaradást is elutasították 1919 után, míg a terror mértékét elutasították.

serege, hanem a Tanácskörtársaság Vörös Hadserege harcolt a csehszlovák és román csapatokkal. A kommunai szociálpolitikai és kultúrpolitikai vívmányait is elutasították 1919 után, míg a terror mértékét elutasították.

Bennem van a hiba, ha folyton eszembe jutnak a Fidesz-kormány műszerei?

Orbán Viktor már 2005-ben kijelentette Tusványoson, hogy a baloldalt, amikor csak lehetett, rárontott saját nemzetére. Egyébként pedig a mai emlékeztetőpolitika sokkal központsítotabb, mint a Horthy-korszakban volt.

A Szabadság téren felállították a történelmi emlékművet megállásai emlékművet. A Kossuth téri szobrákat Károlyi Mihály, helyette szobrot emeltek Tisza Istvánok. A Parlament melől Nagy Imre átvitték a Jászai Mari téren.

A leglátványosabbban valóban a közterületeken lévő szobrok tűnnek egy rendszer múltképeit. Így volt ez már a két világháború között is. A Vértanúk téren most leállították Nagy Imre helyére visszatenni a „vörösterror áldozatainak” emlékművét. A mai jobboldal, amely a nemzeti önállóság védelmezőjének kiáltja ki magát, nem beszél arról, hogy Károlyi Mihály állt a szuverenitás pártján, és éppen Tisza István volt az, aki egy birodalom keretét kiépítette a Magyarországot. Egyes szereplőket eltüntetnek, másokat előtérbe tolnak. Ennek is van előképe: a Tanácskörtársaság 1945 utáni emlékeztetőiben például nagy problémát jelentett, hogy Sztálin kivéggette Kun Béla. Ezért a hákos-vadászokban utólag kineveztek Bakosi Mátyást a kommunai vezetőjének, noha ő 1919-ben a legutolsó népbiztos volt. Ma lehet így 1956-os emlékeztetőt tartani, hogy Nagy Imre neve el se hangzik. A pártállam bukásának harmincadik évfordulóján a kormány a demokratikus ellenzék tag-

ját, a későbbi SZDSZ-es politikusokat szította se botra. Ebben Orbán Viktor úgy jelenik meg, mintha egyedül neki köszönhetnék a rendszerért.

Lásd: egy könnyűzenei fesztivál, a soproni VOLT közönségének többször bejártak, amit részletek Orbán beszédéből, amit 1989-ben a Hősök téri mosdót.

Engem ez már személyi kultuszra emlékeztet. Orbán Viktor és párttársai jóval megismerték meg. Ők uralkodnak, az uralkodó a jövőt is, aki uralkodó a jelen, az uralkodó a múltat is.

A kormány elveszi az MTA kutatóhályát, az általa kinevezett Veritas alá rendeli az 1956-os Intézetet, a baloldali Politikaför-
tényei Intézetet – amelyek könyvtárában beszégetnek – egyetlen filer jövőkét nélkül akar kiráni székelyéről. Az újonnan grüddölt fideszes intézetek viszont fürdenek a múltban. Hol a vég?

Nyilvánvalóan azt szeretnék elérni, hogy a hivatalos emlékeztetőpolitika egyáltalán ne legyen kihívója. Megfogadjuk, hogy felelős beosztásban lévő politikusok még soha nem beszéltek ennyi hülyeséget a történelemlről. A Horthy-korszakban elfogadott történelemeszmélet számára sem volt kérdés Magyarország nyugati orientációja. Egyszeres dühbenes, hogy a hun-magyar rokonság elcsúszott a mostani kormány hivatalos rangja akarja emelni, és belekezdett Attila kultuszának építésébe. Attila a nyugati civilizációban a pusztítás megismeréséhez. Nálunk van rá igény. A közösségi Facebook-csoportokban, a kulturális emlékeztető világiában elképesztő szövegek mennek. Például a fimgorog nyelvkonokosok a Hababurgok szójában álló tudósok találtak ki azért, hogy elvegyék a magyarok önhimizát. Amikor biológusokként vitaközvetítő problémát, egyszerűen kihaltak.

Kulturális trauma az úri középsztály számára

Könyvének összességében Csunderlik Péter – Jeffrey C. Alexander fogalmával élve – kulturális traumaként határozza meg az 1919-es Tanácskörtársaság 133 napját. A kulturális trauma mindenképp a keresztény-nemzeti úri középsztályban hagyott kifordíthatatlan nyomot, és antikommunista irányba formálta identitását.

A tradicionális magyar élt és értelmiség számára valóban magrázó lehetett, amikor

az 1918-1919-es forradalmak idején azáltal kellett szembesülniük, hogy nem csak ők lettek az alapították meg Csunderlik. Úgy-hogy el is jötték az alternatív élt megjelenése okozta traumát, és az elismerés helyett megkezdődött ennek az éltnek minden eszközzel történő diszkreditálása. Hosszú történelmi felelték meg a Tanácskörtársaság egész történetét – azaz azért, hogy elvethető legyen.